

лою і в 1828—1842 за проектом архітектора В.Стасова на місці руїн Д.ц. споруджено церкву з тією ж назвою, яка була зруйнована в 30-х рр. нинішнього століття.

ДшВ

Десять заповідей, Декалог — реліг.-моральн. кодекс, що лежить в основі іудаїзму і християнства. Поданий у Біблії в двох варіантах (Вих 20.2-17 та Второз 5.6-21), очевидно, в результаті письмової фіксації різних усних версій. За змістом Д.з. поділяються на заповіді, які стверджують монотеїзм Яхве і осн. ознаки його вшанування, та заповіді, де містяться загальнолюдські моральні норми. За реліг. традицією, Д.з. дані людям самим Богом; вони є основою Божеств. Закону та ознакою Завіту з «обраним» народом. Проте християнство, не заперечуючи Д.з., спирається на їх універсалізоване тлумачення (Мт 5.17-30; 12.1-12; Мк 2.23-28, 3.1-6; Лк 6.1-11; Рим 2.17-7.25).

ГС

Джайнізм — релігія, що виникла в Індії у 6 ст. до н.е. й існує досі там та в Шрі-Ланці. Назва походить від імен Махавіра («великий герой») і Джіна («переможець»), що були надані проповіднику Вардхаману — засновнику цієї релігії. За його вченням, він переміг карму сам і вказав шлях до спасіння віруючим. Той, хто поділяє вчення Д., може шляхом праведного життя звільнитись від сансари й досягнути нирвани, чого не дозволяв брахманізм і що наближує Д. до буддизму. Кодифікація канона Д. сталася лише через 9 ст. після діяльності Вардхамана. А вже в 1 ст. н.е. Д. поділявся на два гол. напрями: шветамбари («одягнені в біле») — вважають, що давні тексти втрачені і відмовляються від усіх спокус життя, і дігамбари («одягнені повітрям») — займаються встановленням втрачених текстів і їх канонізацією та впроваджують більш поміркований підхід у намаганні праведного життя. Міфологія Д. містить безліч богів, розподілених на класи і підкласи, але центр. місце у вченні посідає визнання у світі двох споконвічних начал — духовного й тілесного. Животворне начало — душу мають усі предмети, але

лише людина може подолати карму, що прив'язує душу до тіла.

ММ

Джатаки (від санскр., досл. — про попередні народження) — складова частина Сутта-пітаки (вислови та проповіді Будди у переказі його улюбленого учня Ананди), яка є другою з трьох частин повної каноніч. збірки сакральних текстів буддизму Тріпітаки («Три корзини»). Д. — це розповіді про 550 перероджень Шак'ямуні, що передували його останньому народженню на землі. Більшість дослідників вважає, що Д. — це збірка легенд та казок різних народів Азії, позитивний герой яких ототожнювався з Гаутамою. В країнах Півд.-Східн. Азії три останні Д. виділені в збірку Вессантара-джатака. Найбільш повна збірка Д. — це палійські Д., знайдені в серед. 19 ст. на о. Цейлон. Сюжети з Д. зустрічаються в Махабхараті, Панчатантрі, Пуранах та ін. міфопоетичних та літ. текстах Індії.

КІ

Джемс Уільям (1842—1910) — амер. філософ, психолог, релігієзнавець. Застосував до розуміння релігії принципи прагматизму, розробив концепцію «радикального емпіризму». З точки зору Д., релігія є психол. функцією людини. Ця функція бере свій початок у підсвідомому, ірраціональному досвіді індивіда. Релігія істинна настільки, наскільки вона корисна для людської практики, а реліг. досвід за своєю цінністю нічим не відрізняється від життєвого чи наук. досвіду. З міст. позицій Д. визнавав існування потойбічного світу, вважав можливим спілкування з ним, був засновником і президентом «Амер. т-ва психол. досліджень». Його праці: «Принципи психології» (1890), «Про людське безсмертя» (1898), «Різноманітність реліг. досвіду» (1902), «Прагматизм» (1907).

ТВ

Джихад (араб.) — зусилля в справі поширення ісламу. Спочатку Д. розглядали як газават (від араб. «набіг» — війна за віру). Боротьба за віру визначається настановами Мухаммеда: не єднатися з язичниками і приводити їх до віри словом, «мудрістю і напучуван-